

||| månadens epiztel

Denna gång ägnas Epizteln åt vilka riktlinjer och prioriteringar veterinärer i fält bör följa vid en epizootimisstanke. Detta för att minimera fördröjningar och onödiga smittspridningar i det känsliga initialskedet. Epizteln är ett samarbete mellan SVA och Jordbruksverket och är i det här numret sammanställd av Jens Norberg, SVA och Jessica Dahlberg, Jordbruksverket.

RIKTLINJER FÖR HANTERING AV EPIZOOTIMISSTANKE

I flertalet av de epizootimisstankefall som hanterats de senaste åren har det uppkommit problem genom fördröjningar i initialskedet. Detta förorsakar risk för spridning av smitta som följd av fördröjd diagnos, samt ökade kostnader och onödig belastning av laboratoriepersonal på grund av kvälls- och nattarbete. För att underlätta och effektivisera den initiala handläggningen följer här några generella riktlinjer för hur man bör agera.

VEM SKA ÅKA TILL BESÄTTNINGEN?

Det är lämpligt att, om det finns fler veterinärer att välja mellan, den mest erfarne eller den som känner besättningen bäst åtar sig en epizootimisstanke (se exempelruta 1). Erfarenhet av hantering av epizootimisstankar, vana vid djurslaget ifråga liksom kännedom om situationen och god kommunikation med djurägaren, är alla faktorer som bidrar till en effektivare och säkrare hantering av fallet. Detta gagnar både djurägaren, veterinären och smittskyddet.

När ska man åka?

En epizootimisstanke ska alltid hanteras omedelbart. Finns tveksamhet om prioritering hjälper SVAs epizootijour till med bedömning av hur brådskande ärendet är. Länsveterinären

FOTO: ESTELLE ÅGREN

Innan avfärd hämtas relevanta skyddskläder, provtagningsutrustning och transportmaterial ur länsstyrelsens epizootiförråd.

och Jordbruksverket kan hjälpa till med att lösa hanteringen av andra fall, om ingen kollega finns att tillgå som ersättare.

Innan avfärd hämtas relevanta skyddskläder, provtagningsutrustning och transportmaterial ur länsstyrelsens epizootiförråd. Rådgör med SVA om vad som behövs i det aktuella fallet. Be länsveterinären om hjälp för att undvika

1. EXEMPEL PÅ ONÖDIGA FÖRDRÖJNINGAR I HANTERINGEN AV EPIZOOTIMISSTANKE

Vid akut misstanke samma dag som en inplanerad jullunch skickades den nye vikarien att ta hand om en utredning. Vikarien körde vilse på väg till länsstyrelsen för att hämta utrustning och även på väg till gården. Djurägaren var missnöjd med förseningen och därmed mindre samarbetsvillig. Totalt tog det fem timmar mellan misstanke och provtagning i besättningen.

Vid akut misstanke prioriterade utredande veterinär att först åka och behandla en paresko. Det visade sig ta längre tid än väntat eftersom kon måste vändas och under tiden hann ett oväntat besök i den misstänkta besättningen åka vidare till en annan djuranläggning.

Vid utredning av epizootimisstanke tog veterinären först ut prover och inledde sedan smittspårning och ifyllande av blanketter, varefter försök inleddes att ordna provtransporten. Efter livliga diskussioner mellan den vid det laget utmattade veterinären och budfirmans kvällspersonal om vem som skulle betala och huruvida det var möjligt att fakturera uppdraget, kontaktades epizootijouren. Problemet löstes, men transporten fick gå nattetid och diagnosen försenades ett halvt dygn.

onödiga fördröjningar, relevant utrustning ska kunna användas i besättningen så snart som möjligt. En revision av utrustningen pågår på SVA för att öka tillgängligheten och användbarheten, men redan i dagsläget ska utrustningen kunna användas omedelbart, dygnet runt.

Vad ska man göra först?

Veterinärens primära uppgifter i besättningen är att förhindra smittspridning, se till att prov-

material kan användas för diagnostik så snabbt som möjligt samt samla in underlag för vidare bedömning och hantering. Dessa fullgörs genom att:

- 1) Förklara för djurägaren vilka företeelser som kan sprida smitta och som därmed inte får fortgå ("akutspärr").
- 2) Utföra en initial klinisk undersökning/bedömning, ta relevanta prover och genast få iväg dessa.
- 3) Undersöka noggrannare, kartlägga symtombild och anamnes i besättningen, samla epidemiologisk information och underlag för smittspårning och se till att en detaljerad spärrförklaring delges djurägaren och underställs Jordbruksverket. Proverna ska alltså tas och skickas iväg i ett så tidigt skede som det bara är möjligt. Be länsveterinären och SVA om råd för hur man praktiskt organiserar transporten (se exempelruta 2).

Dessa åtgärder innebär givetvis en hel del bedömningar som kan vara både svåra och avgörande. Därför kan man behöva ringa upprepade gånger till myndigheterna för att få stöd i olika detaljfrågor. Gör det! SVAs epizootijour finns till för rådgivning i dessa situationer och går att nå dygnet runt.

När kan man åka därifrån?

När ingen ytterligare information kan inhämtas på gården och inga akuta åtgärder kvarstår är det dags att smittrena sig och åka därifrån. Ring helst och kolla med någon myndighetsperson om det är något mer som behöver göras innan avfärd. Adekvat smittrening är viktig inte bara för att hindra att man själv för smitta vidare, utan också för att tydligt visa djurägaren vikten av noggrann smittrening och allvaret i situationen. Klargör för djurägaren (som inte har samma skyddsutrustning och kunskap om smittämnet) vad som är relevant.

Kommunikation med myndigheterna

Den du ringer vet inte hur erfaren/oerfaren du är, så fråga om det är något som du inte är helt säker på. Vid rådgivning till veterinär i fält försöker myndigheterna att ge viktig information så kortfattat som möjligt för att inte orsaka onödig stress eller fördröjning, men om det som sägs inte är tillräckligt, eller är otydligt, be om förklaringar.

SVAs epizootijour nås under kontorstid via växeln 018-67 40 00 och utanför kontorstid på beredskapstelefonen 018-67 40 01. Jordbruks-

Foto: BENGT EKERENG

Proverna från en epizootimisstanke ska tas och skickas iväg i ett så tidigt skede som det bara är möjligt.

2. EXEMPEL PÅ EFFEKTIVA ÅTGÄRDER VID EN EPIZOOTI-MISSTANKE

Vid akut misstanke i en avlägsen besättning mötte personal från länsstyrelsen upp på plats med det som behövdes ur epizootiutrustningen. När proverna tagits ordnade länsstyrelsen med transporten till SVA medan veterinären fortsatte utredningen i besättningen. Trots långt avstånd till Uppsala anlände proverna till SVA inom ett halvt dygn efter att misstanken uppstått.

verkets veterinärinspektörer nås via växeln 036-15 50 00 under kontorstid, och länsveterinären nås via länsstyrelsens växel. Vid kontakt via växel, var tydlig med att ärendet rör en epi-

zootimistanke och är brådskande, detta för att undvika fördröjning.

NEWCASTLESJUKA I ÖSTERGÖTLAND

En värphönsbesättning på en gård i Östergötland drabbades av Newcastle'sjuka i mitten av november. Hela besättningen på cirka 32 000 värphöns avlivades och destruerades. Ett skyddsområde med tre kilometers radie och ett övervakningsområde med tio kilometers radie upprättades omkring den smittade gården. Jordbruksverket har inlett en smittskyddsutredning för att undersöka varifrån smittan kan ha kommit och om det finns risk för att den kan ha spridits vidare.

Sverige har tidigare haft sju utbrott av Newcastle'sjuka sedan mitten av 1990-talet. I samtliga fall var bekämpningen av viruset framgångsrik och utbrotten kunde snabbt stoppas. ■

■ ■ Telefonnumret till SVAs epizootologjour är 018-67 40 01.

■ ■ Detta nummer kan enbart användas då SVAs växel är stängd, d v s utanför ordinarie arbetstid. Epizootijouren ger råd och hjälp till veterinärer vid misstanke om epizootisjukdom. Provsvar eller allmänna råd kan inte ges på detta nummer.

Schering Zubrin
176 x 129